



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. XXVII. An illi, qui firmiter determinato ad inferendum majus malum
suadet minùs, istud sit illi imputabile?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

auferendo, aut omittendo opus, ex quo proximus sumit occasionem peccandi: plurimum autem interest, an ille sumat occasionem ex ignorantia, aut passione, aut fragilitate, aut ex malitia: hoc postremo modo peccaturo succurrendum est.

se virtus ab eo violanda non obligat, aut negligatur opus bonum, nec speciem mali præferens, malitia enim proximi nobis nocere non debet.

* *



§. XXVII.

An illi, qui firmiter determinato ad inferendum malum majus, suadet minus, istud sit imputabili?

201. **D**ixi *firmiter determinato* quia secundum omnes nefas est consulere minus malum ad impediendum majus quando alia via majus impediri potest, hoc enim foret scandalum directum. Minus malum aliquando est formaliter inclusum in majori, aliquando virtualiter, aliquando nec formaliter, nec virtualiter, sic fornicatio est formaliter inclusa in adulterio, percussio, aut amputatio brachii in homicidio, è contra adulterium, quod est minus malum homicidio, neutro modo includitur in homicidio.

Determinatus ad malum majus potest se habere multipliciter, primo ut sit determinatus ad inferendum majus personæ indeterminatæ. Secundò ut sit determinatus ad majus, & minus malum inferendum eidem e. g. latro ad occidendum Petrum ut possit eum spoliare, aut personis diversis e. g. ad uni furandum, & ad alterum occidendum. Tertiò ut ad minus malum non sit paratus, aut nec de eo cogitarit.

Triplex est sententia apud Tamb. lib. 5. in Decal. cap. 1. §. 4. à nu. 61. Pal. tom. 1. tract. 6. D. 6. p. 6. Laym. lib. 2. tract. 13. cap. 13. num. 7. Prima absolutè negat cum Cajet. Sylvest. Valent. &c. quia Consilium de peccato committendo est peccatum non minus, quàm sit peccatum ejusdem electivum, sed consilium de minori peccato ad vitandum majus est consilium de peccato, non enim omittit malitiam, etsi assumatur ut medium ad declinandum majus, confirmatur, admissa semel sententiâ oppositâ sequeretur, quod volenti occidere Sacerdotem, foret licitum suadere occisionem petri laici, aut ut amputet brachium Paulo sine onere restitutionis aut parato adulterari cum Berta, consulere ut fornicetur cum Titia: hæc autem sunt absurda, Sanch. citandus et si sequatur quoad alia affirmativam.

Secunda sententia affirmat Sanch. lib. 7. de Matr. D. 11. à num. 15. Mol. tom. 2. de just. D. 335. num. 3. &

tom.

tom. 3. tract. 2. D. 730. num. 3. Vasq. in opusc. quæst. 40. de scand. dubio 1. & 2. Pont. lib. 5. de Matr. cap. 18. §. 5. transcribens ferè omnia ex Vasq. teste Pal. & quidem concedit, quòd volenti furari e. g. Petro centum, licitè suadeatur, ut ab alio furetur minus, hoc tamen non docuit Vasq. sed locutus est de casu, quo consultitur minus malum inferendum eidem personæ, ad avertendum ab eadem majus.

Pal. num. 8. & 9. sentit cum affirmativa respectu parati efficere majus, & minus, secùs respectu parati exequi majus: sic nequit fas esse suadere fornicationem parato committere adulterium, aut sodomiam.

Laymanus vers. Verum posteriori. aliter distinguit sequens affirmativum, quando minus est pars formaliter, vel virtualiter inclusa in majori peccato, negativam verò, dum nec formaliter nec virtualiter minus includitur in majore.

202. Conveniunt omnes primò. Quod suadens minus non possit sibi complacere in eo. Secundò, licitum esse non proponere motiva, & rationes non strantes gravitatem majoris mali, superare gravitatem minoris. Tertiò, non licere consulere complici minoris mali e. g. fornicationis, ut det assensum illi, cui fornicatio est persuasa, ad eum avertendum ab homicidio. Quartò, in quæstione §. passim etiam concordant, quod licitum sit offerre materiam minoris mali ad vitandum majus: nempe parato ad homicidium offerre occasionem exercendi usuras, parato adulterari, præbere occasionem fornicandi, quia hoc non est con-

fulere, seu inducere ad usuras, aut fornicationem &c. sed retrahere à majori, & non impedire minus, ad quod impediendum non cogit charitas in casu necessitatis, vitandi majus, Sanch. num. 19. Hoc pacto factum Loth. Gen. 19. excusant à culpa Cajet. Valent. quòd nefariis Sodomitis solùm obtulerit materiam minoris mali, videlicet fornicationis, ad vitandam Sodomiam graviorem e. g. poterat dicere juxta Hurta. apud Dian. p. 5. tract. 7. Resolut. 18. filia mea sunt pulchra: vel minus malum est iis abuti, quam masculis, secùs eos prostituendo nefariis ex fine vitandi Sodomiam, quia prostitutio hæc fuisset contra justitiam, & pietatem erga filias Mol. cit. D. 335. in fin. Nunc ad quæstionem præsentis §.

203. Quæres igitur primò, an liceat actualiter determinato ad majus peccatum consulere minus: Primò si minus sit formaliter, aut virtualiter inclusum in majori. Secundò si nec virtualiter minus sit pars majoris. Tertiò, sive determinatus ad majus fuerit etiam determinatus ad minus, sive non, in casu utroque præcedente, aut sive de eo cogitaverit, sive non. Quartò, sive majus, & minus sit inferendum eidem personæ, aut diversis.

Respondeo ad primum affirmativè id licere consulere alteri, quod, ut est materia consilii, habet æstimabilem bonitatè, sed dum consultitur minus peccatum formaliter, aut virtualiter inclusum in majori, minus peccatum, ut est materia consilii, habet æstimabilem bonitatem, non enim minus peccatum, ut peccatum est materia consilii, sed ut medium retrahens à majori peccato, id est, ab illo excessu, quo majus superat minus, sed minus peccatum

eatum ut medium retrahens ab excessu contento in majori habet æstimabilem bonitatem, nempe carentiam excessus mali, sed carentia excessus mali quâ talis habet æstimabilem bonitatem.

Ratio hæc solvit fundamentum negativæ, negatur enim, quod consilium minoris peccati non minus sit peccatum respectu consulentis, quàm sit electio respectu exequentis, sic enim potest vitare tum minus, quàm majus, consulens autem non potest consulendo impedire etiam minus.

Quare determinatus ad adulterium potest induci, ut fornicetur: determinatus ad homicidium potest induci, ut potius eundem fuste percutiat, aut membrum amputet.

204. Respondeo ad secundum licitum est consilium minoris peccati ad vitandum majus, etsi in hoc nec formaliter, nec virtualiter sit inclusum, ita probabilior opinio Sanchez. num. 15. Baldell. lib. 3. Theolog Moral. D. 30. nu. 28. Vasq. Pont. citati contra multos apud Sanch. num. 14. inter quos est ipse Laym. probatur primò auth. S. August. lib. 2. de adulterinis conjugis cap. 14. relato in C. si quod verius 33. quest. 2. ubi volenti occidere uxorem suadet, ut ducat concubinam, sic potius adulteretur, quam ut occidat uxorem: verba Augustini sunt: *Utrumque nefarium est, neque debet unum pro altero perpetrare, sed utrumque vitare, sed si ille facturus sit malum, faciat quod minus est, nempe adulteretur cum Concubina, ne occidat uxorem.* Notetur ly *faciat*, quò verbo contra Gloss. non significatur permissio, quasi Augu-

stinus dixisset, si alterutrum est committendum, potius se permissurum adulterium, sed importatur consilium minoris mali, uti ostendit Sanch. atqui adulterium, nec virtualiter includitur in uxoricidio, sed est malum toto genere diversum ergo.

Probatur secundò, ratione eadem, quâ probatum est primum: minus enim malum etsi nec virtualiter inclusum in priori, non est materia Consilii ut peccatum est, sed prout est medium vitatorum majoris mali, sub quâ consideratione habet specialem bonitatem, ut ostendi ad primum.

Confirmatur. Quoduis minus malum æqualiter includitur in majori, siquidem majus præter gradum malitiæ adæquantis malitiæ minoris mali, continet excessum malitiæ, ergo sicut determinatus ad majus, formaliter, aut virtualiter includens minus, censetur formaliter, aut virtualiter esse etiam determinatus ad minus, & ideo potest ei consuli minus, ita determinatus ad majus potest induci ad minus æquivalenter inclusum in majori, non ut peccatum est, sed ut impedimentum mali gravioris.

Dices determinatus ad majus malum, non est determinatus ad malum formaliter, nec virtualiter inclusum in majori, ergo suadendo alteri malum minus non inclusum, suadetur ei novum peccatum, ad quod nec formaliter, nec virtualiter est determinatus, hoc autem est inducere in novum peccatum. Respondeo esse novum formaliter, & virtualiter, secùs æquivalenter, & ideo non inducit in novum æquivalenter, sed in novum formaliter, & virtualiter, non ut est

est peccatum, sed ut est medium vitatum majoris mali, sub quâ ratione dicit carentiam excessûs malitiæ.

205. Respondeo ad tertium *num.* 203. propositum affirmativè cum Sanch. *num.* 20. Contr. Navar. Pal. quia licet non fuerit determinatus ad minus, nec de eo cogitaverit formaliter, inducendo illum ad minus, non inducit ad id, ut peccatum est, sed ut retrahens, seu impediens majus. Deinde si est determinatus ad majus, & de hoc cogitavit, est hoc ipso determinatus ad id, quod æquivalens minori, est cogitavit de æquivalenti.

Ex hac doctrina colligitur veritas doctrinæ quorundam Recentiorum, quod DEUS possit licitè eligere directè permissionem peccati, ut medium ad salutem prædestinati, quia potest prævidere DEUS, nisi e. g. Cajum ponat in circumstantiis, sub quibus prævidit eundem lapsurum in minora, sit paraturus graviora: hoc casu ex affectu ergo salutem Caij potest DEUS eligere permissionem minoris peccati, prout medium utile ad vitandum gravius, propter quod damnaretur.

Colligitur secundo ex eodem fine posse DEUM permittere Cajum harere in certo scelere v. g. furtis, donec deprehensus puniatur ac penitus emendetur.

Colligitur tertio, cum Sanch. *num.* 23. dictis esse locum non modo in privatis personis, sed etiam in Confessariis, Parentibus, & Magistratibus minus malum consulentibus ad avertendum majus viâ meliore non impedibili, etsi enim hi titulo speciali ut Magistratus ex justitiâ, Parentes ex pietate, Confessarii ut Medici & Doctores debeant præcavere, si

R. P. Karch. Diff.

tamen spes alia non sit avertendi, quàm consilio minoris mali, possunt hoc dare, quemadmodum ratio nostra probat.

206. Circa quartum *num.* 203. propositum est gravior difficultas. Ratio, universim affirmandi est, quod ratio honestans consilium minoris mali, quando utrumque, seu tam majus quàm minus inferendum uni personæ, etiam urgeat, dum est majus, & minus inferendum diversis, quia etiam consilium datum Titio, ut potius vulneret Cajum, quàm ut occidat Paulum, potius furetur Joanni 50. quam Ernesto centum &c. pro materiâ non habet vulnerationem Caij, furtum 50. inferendum Joanni, ut peccatum est, sed ut est vitativum majoris mali, seu peccati, videlicet occisionis Pauli, & furti centum, sub quâ ratione per dicta *num.* 204. & seq. consilium minoris mali liberavi ab omni culpâ, dum ambo mala sunt inferenda eidem personæ etiam in casu, quo de minori non cogitavit is, cui consulitur.

Ob hoc argumentum affirmativam Pal. *num.* 2. attribuit cit. Vasq. *dub.* 2. *num.* 14. §. *mibi tamen videtur* Fateretur etiam Tamb. *num.* 13. quod omnino ratio Vasquezii procedat etiam respectu diversarum personarum, monet tamen, quod Vasq. loco citato *num.* 13. admittat vulnerationem posse licitè suaderi loco occisionis eidem personæ inferendæ, negat autem illum loqui de alia personæ, Pontius verò aperte concedit de furto minori loquens per *nu.* 201. *vers.* *Secunda sententia.*

Tamb. *nu.* 11. concedit cum Vasq. *art.* 1. *num.* 14. posse licitè consuli volenti furati à paupere, ut furetur à divite, volen-

¶

volenti furari à Petro centum, ut furetur à Paulo 50. volenti furari absolute, ut potius furetur à divite, quam à paupere, & similia, quia inquit hoc consilium eò tendit formaliter, nè committatur majus peccatum, nec damnum passus potest esse invitatus rationabiliter.

Sanch. *num.* 24. reprobatur, quia sic consulens directe est causa damni tertio illati, nefas enim est uni prodesse cum damno alterius, personaque tertia habet jus, nè consulatur damnum minus illi inferendum ad majus alienum vitandum.

Respondet Tamb. ad hoc argumentum fundatum in eo, quasi Vasq. &c. neget inferri à Consulente damnum tertio, inferri id concedat Tamb. at negat illum tertium debere esse invitum contra hunc consulentem, utpote suo consilio majus malum avertentem, esto sit rationabiliter invitatus contra determinatum ad majus malum. Idem tamen Tamb. *num.* 13. non resolvere audeat affirmative ad questionem, an volenti occidere Patrem fas sit suadere, ut occidat potius servum, aut volenti occidere Petrum, ut amputet brachium Paulo.

207. Resp. ad quartum primo affirmative etiam respectu diversarum personarum, quando is, cui consulitur minus, fuit determinatus ad utrumque malum illis diversis personis inferendum, aut uni personae majus nihil cogitans de minori eidem inferendo, proinde determinatus ad adulterium cum Berta, & ad fornicationem cum Caja, licite inducitur ad fornicandum cum Caja, determinatus ad occidendum Petrum, licite persuadetur ad eum potius multandum. Ratio data

ad priora tria puncta à *num.* 203. habet hic eandem vim.

Respondeo secundo ad quartum: quando tertius illud minus damnum non tenetur subire ad avertendum majus alterius damnum, tunc etiam à nullo potest licite consuli, secus in casu, quo alter ex charitate debet illud minus subire, aut illud minus sit modicum, alterum autem magnum praesertim imminens pauperi, aut si occidendus foret Rex, vel alia persona publico bono valde utilis, tunc enim cum personâ e.g. plebejâ parata debeat esse ad mortem pro salvandâ vitâ Regis &c. licite consuleretur occisio personae plebejæ, aut communi bono non multum proficua, in his enim casibus damnum patiens non potest esse justè invitatus.

E contra cum Titia non teneatur, nec possitmittere fornicationem, ut impediatur adulterium cum Caja, nec Paulus pati amputationem brachii ad avertendam occisionem Petri, sequitur non posse citra gravem culpam, ac sine onere restitutionis consuli determinato ad adulterium cum Berta, aut ad occisionem Petri, ut fornicetur cum Titia, aut ut amputet Paulo brachium, habet enim hic jus, ut nullus consulat amputationem sui brachii, & illa, nè suum corpus violetur. Doctrina hujus responsi est Sanch. *num.* 24. ex qua patet solutio confirmationis, quâ utitur *num.* 201. prima sententia contra nos.

208. Infero primo, cum citato Sanch. quod volenti graviter nocere personae incertae, aut etiam certae, valeam licite suadere minus malum inferendum personae incertae, id est, alicui nullum nominando e.g. ut potius furetur à dev-

te,

te, quàm à paupere aliquo, vel etiam, ut non furetur ab isto paupere, sed potius ab aliquo divite, vel etiam isto nominato, si præcisè consulens exponat rationes ostendentes esse minus peccatum huic furari, quàm pauperi, *per num. 202*. Ratio horum est, quod hoc consilium nulli noceat determinato.

Infero secundò cum Sanch. *num. 25*. non licere dicere volenti tibi rapere, ut rapiat alteri certæ personæ, sic enim consuleres damnum personæ determinatæ, secus dicendo, sunt plures alij, quibus possit rapere, tunc enim nullius damnum consulitur, sed proprium avertitur.

Infero tertio, quando quis est determinatus inferre damnum uni ex duobus, at dubius, cui ex illis, consulens inferre huic determinato minus ad impediendum majus alterius, peccat contra justitiam, hujus cum onere restitutionis, quia suo consilio nocet huic, cui fortè dubius non nocuisset, Sanch. *num. 24*.

209. Quæres secundò, an Consulens minus malum, dum ad hoc non fuit determinatus volens inferre majus, teneatur restituere? quæstio procedit primò de consulente minus inferendum eidem personæ. Secundò de consulente minus inferendum personæ certæ, diversæ ab illâ, cui est inferendum majus. Tertio si consulatur minus inferendum alteri personæ indeterminatæ e. g. si volenti nocere pauperi si a levis, ut potius noceat alicui diviti, nullum nominando.

Circa primum, & secundum quæsitum videtur certa negativa, quando alter erat determinatus patrare utrumque,

quia tunc consilium minoris mali est licitum, consentit etiam Pal. *num. 8*. aliàs contrarius ut mox apparebit.

Si de minori malo non cogitaverit inferendo sive eidem, sive diversæ personæ, consulentem minus obstringi restituere sequitur ex sententia Pal. *num. 9*. docentis consilium hoc esse illicitum, atque adeo injustum, cum ejus materia sit damnum alterius. In casu tertio Sanch. negare debet onus restituendi, cum *per num. 208*. taliter consulentem liberet à culpâ.

E contra Pal. *num. 12*. docet sic consulentem peccare, consequens est teneri restituere; peccare probat, quia consilium tendit ad commutandam pravam voluntatem furis in aliud damnum, etsi minus inferendum diviti locò damni pauperis; quod consulens non determinet personam divitis, sed suadeat, ut alicui indeterminatè diviti furetur, non excusatur à peccato, sicut non excusaretur secundum omnes præter Vasquez determinando personam, quia esset causa determinata illius damni, idque constat etiam ex opinione vestra per illationem; *num. 208*. atqui consulens damnum etsi non determinet personam in casu tertio, est tamen causa damni vagè sumpti, quod sufficit ad injustitiam contrahendam cum onere restitutionis, nemo enim deobligaret à restitutione, si quem induceres ad furandum personam innominatam, quæ damnum pateretur.

Respondeo primò non teneri restituere, quando minus etiam erat inferendum sive eidem, sive diversis personis.

Secundò nec teneri in casu, quo suadet minus inferendum eidem, cui erat inferendum majus, etsi nihil cogitatum sit de minori, quia non obest, sed prodest passuro minus damnum. Tertio, suadens minus damnum inferendum determinatæ personæ ad impediendum malum gravius alterius personæ, ad quod vitandum tenetur illa persona determinata subire minus damnum, deobligatur à restitutione, minimè autem si hæc persona non tenetur illud minus pati. Utraque hæc pars est conformis responso secundo ad quartum

¶ 207.

210. Respondeo quartò, cum per ¶ 208. determinato ad majus suadens minus malum inferendum alicui innominato non peccet, sequitur probabiliter esse non teneri ad ullam restitutionem, nulli enim determinatè nocet, quòd consilium ejusmodi habeat pro objectio damnum vagum; nullus potest esse rationabiliter invitatus sciens, quòd consulens istud damnum non intendat, ut peccatum est, sed ut est impeditivum majoris offensæ Dei.

Non est paritas à consulente, qui dubio, cui ex duobus sit nocendum,

consulit, ut huic determinato noceatur minus, quia hic est rationabiliter invitatus, cum fortè is, cui consulitur non nocuisset, tendit igitur cui consilium in damnum determinatæ personæ, ibi verò in damnum indeterminatæ.

Ad hoc postremum rursus est disparitas, inter nostrum casum, ac illum, qui suadet furandum alicui indeterminatè, nam casus hic supponit eum, cui consulitur, non fuisse obfirmatum ad furandum ulli, proinde meritò imputatur furtum consulenti, etsi consilium determinatè nulli noceat, quisquè enim istorum est rationabiliter invitatus, cum nulli illorum furari etiam vagè intenderit, in nostro autem casu is, cui consulitur. Supponitur antea determinasse se nocere pauperi, à quo malo ut amovatur, cum consulens non habeat alium modum illum retrahendi proponit illi, si ita sit determinatus, ut relicto paupere, potius minus malum committat, (quale est furtum diviti faciendum) nullo divite in particulari nominato, aut designato, idcirco nullus videtur posse rationabiliter esse invitatus.

* *
* *
* *

